

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Het dertiende hoofdstuk van het evangelie volgens Matteüs laat zich met name in de zomer goed horen. Dat hoofdstuk opent met de bekende gelijkenis van de zaaier die uitgaat om te zaaien. We hoorden vandaag de iets minder bekende gelijkenis over een vergelijkbare zaaier die met onkruid geconfronteerd wordt. We steken reeds bij voorbaat de duim in de mond. Vertoeven in de denkbeeldige hangmat en wij zijn in gedachten al weg. Ergens in Toscane of de Provence waar het wuivende graan en de geurende lavendel ons bij voorbaat doen dromen van een *dolce far niente*. En zo zou ons in onze zoete dromen zomaar de scherpte van deze gelijkenissen kunnen ontsnappen. Want: 'there is something rotten in the kingdom of heaven'. Het gaat niet goed. Het koninkrijk der hemelen zou komen, weet u nog wel, maar de werkelijkheid van alledag lijkt er helemaal niet op.

Als ik toch even de schoolmeester uit mag hangen: dat is een probleem dat de apostel Paulus bijvoorbeeld niet kent. Hij schrijft zijn brieven aan de diverse gemeenten van Christus nog in zo'n onmiddellijke nabijheid van de verschijning van de Heer en de verwachting van zijn Koninkrijk dat het zijn interesse niet heeft. Maar evangelisten als Matteüs schrijven hun evangelie alweer veel later. Voor hen wordt het in toenemende mate een probleem dat eigenlijk alles wat de Heer hen heeft beloofd, niet uit is gekomen. Er zou een rijk van vrede zijn waarin alle traan van de wangen gewist zou worden en de dood niet meer zou zijn. Waar de rouwkreet

van Rachel die rouwt om haar omgekomen kinderen niet meer gehoord zou worden en een ieder zou neerzitten onder de schaduw van de vijgenboom en de oorlog niet meer zou worden geleerd. Waar de zwaarden zouden worden omgesmeed tot ploegscharen. De panter zich neervlijdt bij het bokje. Het kind zijn hand uitstrekt naar het nest van een adder en niet gebeten wordt. Een koninkrijk kortom, waarin het vrede, eindelijk vrede zou zijn. Vrede in de grote wereld om ons heen. Maar ook vrede in de kleine verbanden waarin wij leven en soms domweg gelukkig of ongelukkig zijn. En ook de vrede in de kom van onze eigen ziel. Waarin wij eindelijk onze eigen demonen verdreven hebben en wij weer vol vreugde leven.

Het is natuurlijk met handen te tasten dat wij daarin niet leven. Het leek er even op. En, toegegeven, wij dominees waren er natuurlijk als de kippen bij om dat te duiden. De Coronacrisis werd als kans gedefinieerd. Als een mogelijkheid om kleiner en bewuster te leven. Om de schone lucht te waarderen, de stilte in de stad te koesteren. Om je te bezinnen op je bestaan en waar die volle agenda en dat jachtige leven je eigenlijk bracht. Maar de kille cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau spreken heldere taal. Na elke crisis, en dus ook deze, neemt het aanvankelijke vertrouwen in de instituties en elkaar met rasse schreden af. Zeker als het gevolgd wordt door een economische recessie. Terecht maakt het SCP zich grote zorgen om de neiging om 'groepen die in de ogen van anderen iets met het virus te maken hebben te discrimineren en stigmatiseren' en als de tekenen mij niet bedriegen, is dit proces ook daadwerkelijk begonnen. Niet toevallig vallen hier weer joodse namen, zoals die van de filantroop George Soros. Of de meeste mensen deugen of niet, weet ik niet. Wel dat ze bijzonder hardleers zijn.

Met dit probleem wordt dus reeds de jonge gemeente van de evangelist Matteüs geconfronteerd. Zij is de weg van de Messias vol goede moed en goede bedoelingen begonnen. Maar gaandeweg constateert zij dat er barsten en breuken in de idylle en in de idealen zijn gekomen. De wereld bleek helemaal niet zo maakbaar als zij in hun jongere jaren dachten. Al is het programma dan gestopt, bovenal is waar dat de wereld gewoon weer doordraait, alsof er nooit iets is gebeurd. Alsof er nooit een Jezus is geweest die zei dat wie verdrietig was, ooit lachen zou. En dat wie hongeren en dorsten naar gerechtigheid, dat nog eens een keertje aan den lijve zouden meemaken. De gemeente wordt geconfronteerd met het bestaan van het kwaad in de wereld. Onuitroeibaar en hardnekkig. Als onkruid dat steeds maar weer opschiet.

De gelijkenis zelf is snel verteld. Er is iemand die goed zaad zaait in zijn akker. Maar terwijl de mensen slapen - kennelijk in het holst van de nacht - komt zijn vijand en zaait daartussen ander zaad. Onkruid. Rattelgras vertaalt de Naardense Bijbel. Dolik, zegt mijn woordenboek. Een grassoort dat bedrieglijk lang amper of niet van tarwe te onderscheiden is. Als dat samen met het tarwe opschiet, zijn de dienaren van de huismeester stomverbaasd. Hun vraag is interessant: 'hebt Gij dan geen goed zaad gezaaid?' Er zit toch minstens een subtiele beschuldiging richting huismeester in verborgen. Het is de vraag van alle eeuwen: hoe kan God het kwaad in de wereld toelaten? Waarom is het er en bovenal: waarom doet God er niets aan? Waarom laat God het leed van de wereld toe? Is hij onmachtig? Een sadist? Onverschillig tegenover het leed van de mensen? Opvallend is dat we bij de evangelist Marcus een vergelijkbare passage vinden. Het evangelie van Marcus is ouder van datum, dus Matteüs zal dat evangelie gekend hebben. Daar wordt het hoopvoller en probleemlozer verteld.

Bemoedigender ook. Terwijl de boer slaapt, komt het graan op. Daar hoef je niets voor te doen. Alleen maar hoopvol slapen. Matteüs is zogezegd *sadder and wiser* geworden. Hij leeft alweer wat langer zonder zijn Heer en heeft gezien hoe het kwaad het in de wereld steeds maar weer overneemt. Hoe het steeds maar weer lijkt te winnen.

De huismeester heeft niet zo'n heel sterke respons. Hij kan niets anders zeggen dan dat inderdaad een kwaadwillend mens dat heeft gedaan. Er is nu eenmaal, en op een onbegrijpelijke wijze, kwaad in de wereld. Dat is eigenlijk wat idealisten niet willen horen. De meeste mensen deugen nietwaar en wat de meeste mensen in ieder geval hebben gedaan is, als ik de verkoopcijfers mag geloven, dat boek aan te schaffen waarin staat dat de meeste mensen deugen. Welsprekend wordt daarin voorbeeld na voorbeeld aangedragen waarom we toch moeten aannemen dat wij mensen eerder tot het doen van het goede dan tot het doen van het kwaad geneigd zijn. Wij hebben twee benen, zo moet de schrijver Rutger Bregman toegeven, maar toch, zo meent hij, zetten wij liever ons beste beentje voor. In die zin lijken wij in deze gelijkenis inderdaad op de dienaren die, vol idealisme en goede moed, meteen het ratelgras te lijf willen. Maar, zo zegt de huismeester: 'dat moet je niet doen. Je kunt het niet te lijf. Want als je dat doet, loop je het onherroepelijke risico dat met het uittrekken van het ratelgras, ook het goede graan verloren gaat.

Dat klinkt - zeker in het idealisme van je jeugd - akelig passief. Zijn we dat momenteel niet juist heel prettig aan het doen? We storten standbeelden in zee van onze voormalige helden die achteraf gezien toch niet helemaal van onbesproken gedrag zijn. Zorgvuldig houden wij onze universiteiten vrij van controversiële sprekers, verhinderen wij de publicatie van ons ongevallige boeken en niet te vergeten, voorzien wij

afleveringen van *Fawlty Towers* van disclaimers dat de onschuldige kijker hier mogelijk wordt geconfronteerd met racistisch taalgebruik. Je zou toch kunnen zeggen dat wij hier - samen met de dienaren - als samenleving al met al toch aardig op weg zijn?

Tegenover dit jeugdig elan en misschien ook wel de overtuigingskracht daarvan - waarom zouden wij inderdaad niet in staat zijn om met elkaar een betere samenleving te creëren dan zij was? - staat nogmaals het wat zwakke en weinig overtuigende antwoord van de heer des huizes: je kunt het kwaad niet uitroeien. Wie dat probeert, zal ook het goede schaden. De revolutionairen van vandaag zijn de machthebbers van morgen. Wie eenmaal guillotines opstelt om zich te ontdoen van de adel, zal ontdekken dat er weldra wel meer koppen gaan rollen. Zo gaat dat. Zo gaat dat altijd.

Moeten we het dan maar laten? Moeten wij ons dan maar overgeven aan de dingen die gaan zoals ze gaan? Aan de willekeur en spelingen van het lot waaraan wij mensen nu eenmaal zijn overgeleverd? Niets zou meer onbijbels zijn dan dat. Zo gaat de gelijkenis ook niet verder. De huismeester roept op tot geduld. Dat klinkt op zichzelf ook alweer akelig passief. Als bij uitstek iets waarvoor de idealist, de activist, nu juist geen geduld heeft. En inderdaad is het een realisme. Een realisme waarin helaas kwaad en goed naast elkaar bestaan. Maar het is ook een realisme dat ons niet lam legt. Er is een uitzicht. Er is een perspectief. Ooit komt de grote zomer. Het kwaad komt aan het licht. Maar dat zal niet aan ons zijn. Dat leggen wij in de handen van de Heer. Ook daar is natuurlijk een risico aan verbonden. Het risico van stil maar en wacht maar: in het hiernamaals komt alles wel goed. Maar dit is toch echt een ander wachten. Een hoopvol wachten en wat mij betreft, ook een

ongeduldig wachten. Of het er nog een beetje van komt, dat koninkrijk. En dat, zo is de hoop, doet je toch een beetje anders in het leven staan. Niet passief. Dat doen de werkers der ongerechtigheid ook niet, zo blijkt uit de nadere uitleg die Jezus aan de gelijkenis geeft. Zij blijven aanstootgevend en volharden in wetteloosheid. Maar dat doen de rechtvaardigen dus ook niet! Zij blijven hoopvol. Zij blijven volharden op die messiaanse weg en ze proberen rechtvaardig te zijn. En dat lukt ze nou juist omdat zij het niet zelf hoeven binnen te halen maar omdat zij erop blijven vertrouwen dat het komen zal, dat koninkrijk. Bij uitstek dan, geef je de moed niet op, ook al breekt alles bij je handen af. Dan blijf je, eigenwijs en op een vreemde manier onaangedaan en onaantastbaar en akelig hardnekkig, niet zozeer geloven dat de meeste mensen deugen. Want dat is natuurlijk niet zo. Maar dat God deugt en dat het daarom met de slechte afloop van de wereld ook wel meevallen zal. Dan maak je je eigen wat ooit Adriaan Roland Holst, die inmiddels nauwelijks meer gelezen prins der dichters, iets gezwollen maar mij nog altijd rakend, opschreef:

'Ik zal de halmen niet meer zien
Noch binden ooit de volle schoven,
Maar doe mij in den oogst geloven
Waarvoor ik dien -'

Amen.